

SVALÖVS KOMMUN
Revisorerna

Kommunstyrelsen
Svalövs kommun

Granskning av kommunens uppföljning och tillsyn av placerade barn och ungdomar

Vi har med biträde av Ernst & Young genomfört en granskning av kommunens uppföljning och tillsyn av placerade barn och ungdomar. Vi översänder härmed revisionsrapporten från ovanstående granskning.

Vi önskar få kommunstyrelsens skriftliga svar på de synpunkter som framförs i rapporten senast 2012-03-15.

Svalöv 2011-12-19

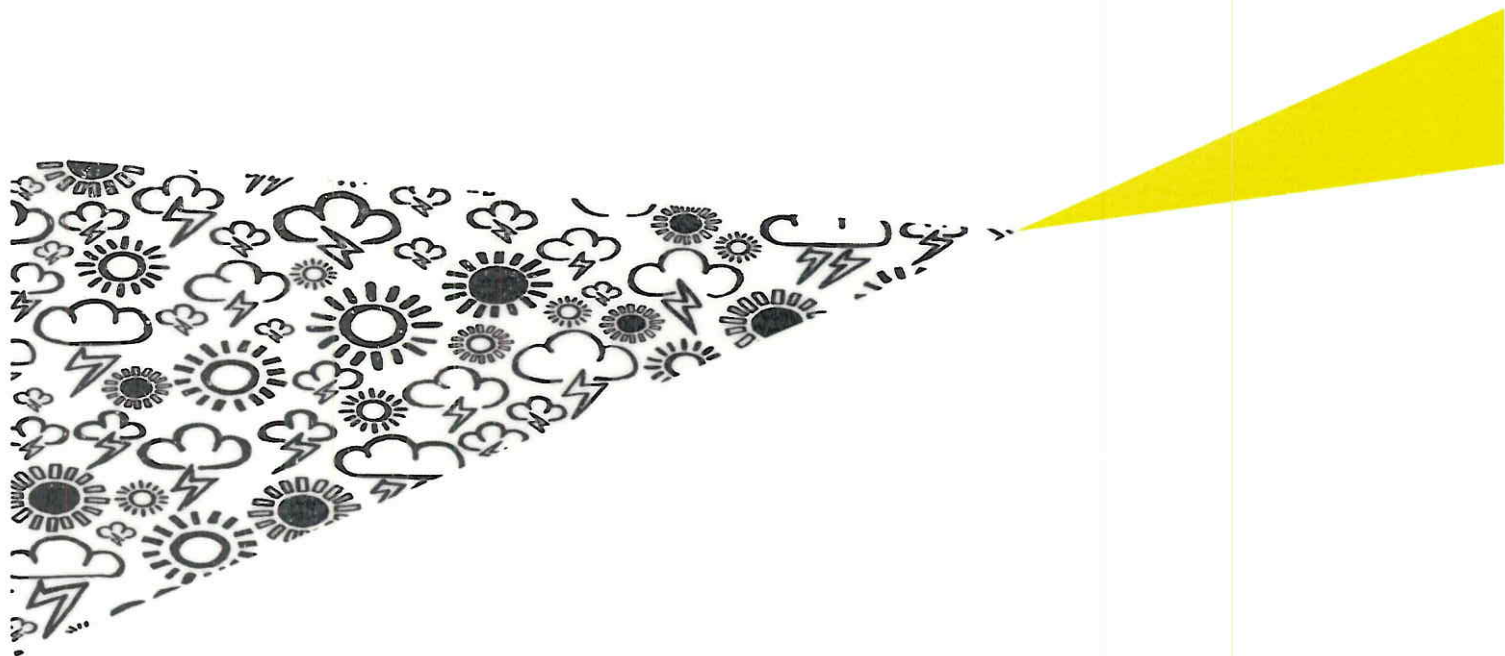
A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Arne Nordqvist'.

Arne Nordqvist
Ordförande

Kopia
Kommunfullmäktige
Kommunchef Fredrik Löfqvist

Svalövs kommun

Granskning av kommunens uppföljning och tillsyn av placerade barn och ungdomar

Revisionsrapport 2011
Genomförd på uppdrag av revisorerna
December 2011

Innehåll

1. Sammanfattning.....	2
2. Inledning.....	3
2.1. Bakgrund	3
2.2. Syfte och avgränsning	3
2.3. Revisionsfrågor.....	3
2.4. Revisionskriterier	3
2.5. Metod	4
3. Revisionskriterier	5
3.1. Socialtjänstlagen.....	5
3.2. Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga	5
3.3. Kommunfullmäktiges mål och utskottsmål	6
3.4. Utrednings- och uppföljningsenhetens riktlinjer.....	6
4. Individ- och familjeomsorgens organisation och arbetssätt.....	8
4.1. Organisation	8
4.2. Öppna jämförelser	8
4.3. Ärendestatistik	9
4.4. Arbetssätt	9
4.5. Öppenvårdsinsatser.....	10
4.6. Bedömning	10
5. Familjehem och andra boendeformer	11
5.1. Rutiner vid placering	11
5.2. Rekrytering och utredning av familjehem	11
5.3. Andra boendeformer.....	13
5.4. Bedömning	13
6. Uppföljning av placeringar.....	14
6.1. Rutiner vid uppföljning	14
6.2. Möjlighet att få kontakt med socialtjänsten.....	16
6.3. Aktgranskning.....	16
6.4. Bedömning	18
7. Bedömning.....	20
7.1. Samlad bedömning utifrån revisionsfrågorna	20
7.2. Identifierade förbättringsområden/rekommendationer.....	21

Bilagor:

Bilaga 1 Källförteckning

1. Sammanfattning

Ernst & Young har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Svalövs kommun granskat kommunens uppföljning och tillsyn av placerade barn och ungdomar. Syftet med granskningen har varit att bedöma huruvida kommunstyrelsen genom myndighetsutskottet säkerställer att barn och ungdomar som placerats i familjehem, HVB-hem eller institution tillförsäkras möjlighet att utvecklas och växa upp under trygga förhållanden.

Vår bedömning utifrån revisionsfrågorna är att fullmäktige antagit mål för arbetet som tydligt anger att myndighetsutskottet ska arbeta förebyggande och att beslutade insatser skall vara av god kvalitet med korrekt följsamhet till lagstiftningen. Arbeta pågår med att ta fram riktlinjer för hur placerade barn och ungdomar ska följas upp. Dock saknas tydliga strategier hur målen ska följas upp och mätas samt hur det förebyggande arbetet ska integreras som ett alternativ till placeringsvård. Det saknas även kvalitetskriterier som anger vilka krav som ställs på de familjehem som anlitas av Svalövs kommun och vad de ska tillförsäkra barnet/den unge under placeringstiden. Detta är särskilt av vikt eftersom det av granskningen framkommer att flera av de familjehem som anlitas av kommunen har använts under flera år.

Det pågår ett aktivt arbete för att implementera BBIC i alla delar i processen samt att utveckla och kvalitetssäkra utredning och rekrytering av familjehem. Av aktgranskningen noteras dock att det finns brister i dokumentationen vilket tydliggörs att det i flertalet akter saknas uppdaterade och signerade vård- och genomförandeplaner. Implementeringen av BBIC samt att riktlinjerna inte till fullo har implementerats i verksamheten bedömer vi understödja detta utfall.

Vår sammanfattande bedömning utifrån revisionsfrågorna är att myndighetsutskottet kan stärka styrningen och uppföljningen av placerade barn och ungdomar. Kommunstyrelsen genom myndighetsutskottet har det yttersta ansvaret för barn/unga som är placerade och det innebär att utskottet på olika sätt måste försäkra sig om att placerade barn/unga har trygga uppväxtförhållanden.

Våra identifierade förbättringsområden/rekommendationer är enligt följande:

- ▶ Myndighetsutskottet bör ta fram kvalitetskriterier som tydliggör kommunens krav på de familjehem som anlitas.
- ▶ Enheten har tagit fram riktlinjer för placering av barn och unga i familjehem. För att tillförsäkra en rättsäker handläggning med hög kvalitet är det av vikt att myndighetsutskottet tillser att även riktlinjer för barn/unga placerade på HVB-hem eller SIS-institution tas fram. Myndighetsutskottet bör kontinuerligt följa upp att framtagna riktlinjer implementeras, revideras och efterlevs.
- ▶ Myndighetsutskottet bör tydliggöra i mål och strategier hur öppenvården kan integreras i ett tidigt stadium i syfte att arbeta förebyggande och undvika placeringar. Under placeringstiden bör fortlöpande utvärderingar göras av resultatet med placeringen och om det finns andra alternativ.
- ▶ Dokumentationen vid uppföljning av placerade barn och unga kan stärkas och tydliggöras. I detta avseende kan vårdplanerna och genomförandeplanerna bli tydligare och vara undertecknade av klienten och socialtjänsten. Myndighetsutskottet bör i enlighet med antagna mål och riktlinjer tillse att vård- och genomförandeplaner tas fram och uppdateras kontinuerligt i varje ärende.
- ▶ Sammantaget kan myndighetsutskottet stärka styrningen och uppföljningen av placerade barn och ungdomar.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Att placera barn och ungdomar utanför det egna hemmet innebär ett stort ingrepp i barns, ungdomars och familjers liv. Samhället tar i dessa sammanhang på sig ett stort ansvar. Insatserna är ofta förknippade med mycket höga kostnader. Utifrån både ett individuellt och ett ekonomiskt perspektiv är det viktigt att placeringarna leder till önskat resultat. Det är därför väsentligt att det finns fungerande rutiner för att följa upp och utvärdera resultaten av dessa placeringar.

I Socialstyrelsens Öppna jämförelser för 2011, framgår att det finns ett antal utvecklingsområden för Svalövs kommun avseende den sociala barn- och ungdomsvården. Detta tydliggörs bland annat genom att det saknas standardiserade bedömningsinstrument för utredning och uppföljning samt system för hantering av fel och brister. Skolinspektionen genomförde våren 2011 även en tillsyn i Svalövs kommun avseende rätten till utbildning för elever på hem för vård eller boende (HVB). I beslutet tydliggörs att kommunen bör vidta åtgärder för att skriftligt tydliggöra ansvar, rollfördelning och rutiner vid arbetet för och med elever som placeras på HVB i annan kommun.

Revisorerna har mot bakgrund av ovan i sin väsentlighets- och riskbedömning sett det som angeläget att utreda huruvida verksamheten bedrivs i enlighet med gällande lagstiftning.

2.2. Syfte och avgränsning

Granskningens syfte är att bedöma huruvida kommunen säkerställer att barn och ungdomar som placeras i familjehem, HVB-hem eller institution tillförsäkras möjlighet att utvecklas och växa upp under trygga förhållanden.

Granskningen avser kommunstyrelsen genom myndighetsutskottet välfärd. I granskningen ingår ej att värdera insatser i enskilda ärenden. Istället är det styrelsens och utskottets förutsättningar för att bedriva ett ändamålsenligt arbete med ett gott resultat, det vill säga styrelsens mål, uppdrag, styrning och uppföljning av arbetet som är föremål för granskning.

2.3. Revisionsfrågor

Utifrån syftet med granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ Finns tydliga mål och riktlinjer som är styrande vid placeringar av barn och unga?
- ▶ Är arbetet med att följa upp placerade barn och unga ändamålsenligt organiserat?
- ▶ Vilka krav ställer kommunen på familjehem och andra boendeformer, vilka kontroller genomförs och vilket stöd erbjuds?
- ▶ Hur genomförs och dokumenteras uppföljning av placerade barn och unga?

2.4. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses bedömningsgrunder som används i granskningen som utgångspunkt för analys, slutsatser och bedömningar.

I denna granskning utgörs de huvudsakliga revisionskriterierna av:

- ▶ Socialtjänstlag (2001:453)
- ▶ Socialtjänstförordning (2001:937)
- ▶ Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52)
- ▶ Kommunala mål och riktlinjer

2.5. Metod

Granskningen har genomförts med hjälp av intervjuer och dokumentstudier (se bilaga 1). Intervjuer har genomförts med kvalitets- och myndighetschefen, verksamhetschefen för Individ- och familjeomsorgen (IFO) och en socialsekreterare med ansvar för uppföljning av placerade barn och ungdomar. En stickprovsgranskning har gjorts av tio slumpmässigt utvalda akter.

Samtliga intervjuade har beretts tillfälle att faktagranska rapporten.

3. Revisionskriterier

Socialt barnavårdsarbete kan vara allt från allmänt förebyggande och frivilliga insatser till skyddsåtgärder. En placering av barn/unga kan ske frivilligt eller genom tvång. Styrningen av socialtjänstens insatser sker huvudsakligen genom Socialtjänstlagen (SoL), Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) samt genom uttalade mål/riktlinjer från fullmäktige och kommunstyrelse.

3.1. Socialtjänstlagen

SoL markerar att socialnämnden är samhällets yttersta skyddsnät och nämnden har ålagts ett särskilt ansvar för barns uppväxtvillkor och skydd/stöd. Nämnden är skyldig att utreda enskilda barns behov och arbeta såväl förebyggande som med avhjälpande insatser. När socialtjänsten får kännedom om att ett barn/ungdom behöver hjälp och stöd ska socialnämnden utan dröjsmål inleda en utredning.¹ Beträffande ansvaret för placerade barn och ungdomar har socialnämnden enligt SoL bland annat skyldighet att:²

- ▶ Säkerställa att vården är god och att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och närstående.
- ▶ Utreda förutsättningarna hos de hem som skall ta hand om barn/unga.
- ▶ Medverka till att barnet/den unge får god vård och fostran i gynnsamma uppväxtförhållanden. Nämnden ska också verka för att barn/unga får lämplig utbildning samt att den som vårdar sådana barn/unga får råd, stöd och annan hjälp som de behöver.
- ▶ Minst en gång var sjätte månad överväga om vården ska fortsätta.

När ett barn vårdas i ett annat hem än det egna ska en vårdplan upprättas som beskriver mål med vården, behov hos barnet, insatser som behövs, hur umgänge med närstående ska ske samt barnets och föräldrarnas syn på vården. Planen ska även ange eventuella insatser från andra huvudmän. En genomförandeplan beskriver mål med insatserna, hur vården ska genomföras, hur kontakterna med socialtjänstens handläggare och närstående ska ordnas och hur barn och föräldrar utövat inflytande över planeringen. Dessa båda planer ligger till grund för uppföljning av vården. Uppföljningen skall omfatta hälsa, utveckling, socialt beteende, skolgång och relationer till närstående.³

3.2. Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

Den som är under 18 år kan beredas vård med tvång enligt LVU. LVU kan bli aktuell om det finns brister i omsorgen eller andra omständigheter som påtagligt riskerar att skada barnet/den unges hälsa och utveckling.⁴ Vård kan också ges om den unge allvarligt utsätter sin hälsa och utveckling för risker genom missbruk, kriminalitet eller annat socialt nedbrytande beteende.⁵

Beslut om vård enligt LVU meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan från socialnämnd. Enligt LVU ska socialnämnden överväga fortsatt placering var sjätte månad.

¹ SoL, 11 kap. 1 §

² SoL, 6 kap.

³ SoL 11 kapitlet 3 §, Socialtjänstförordningen 5 kapitlet 1 § a

⁴ LVU 2 §

⁵ LVU 3 §

3.3. Kommunfullmäktiges mål och utskottsmål

Kommunfullmäktige har i budgeten 2011 och flerårsplan 2011-2013 fastställt strategiska och prioriterade inriktningar samt mål för respektive verksamhet med tillhörande indikatorer (anges som visare). För IFO med bäring på barn och unga finns följande fullmäktigemål samt tillhörande utskottsmål antagna avseende målområdet välfärdstjänster och samhällsbyggnad:

Fullmäktigemål	Verksamhetsmål
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Inrikta insatserna på hjälp till självhjälp som stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vi ska i kommunen erbjuda utrednings- och behandlingsinsatser som inbjuder till delaktighet och är av god kvalitet. ➤ Vi ska tillhandahålla en snabb handläggning och korrekta tydliga beslut.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kraftsamla på förebyggande åtgärder för att undvika sociala problem hos barn, ungdomar och vuxna. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vi ska bedriva ett effektivt arbete för att förebygga sociala problem. ➤ Vi ska utvärdera klienternas upplevelse av ett kvalitativt och gott bemötande.

I budgeten anges att framförallt barn och ungdomars situation ska prioriteras. IFO skall ha en korrekt myndighetsutövning i enlighet med gällande lagstiftning. Det framhålls även att socialtjänsten och skolan ska samverka för att tidigare kunna identifiera barn med särskilda behov. Vid socialtjänstens insatser ska barnets bästa vara i fokus. Insatser skall göras i samförstånd med den unge och dennes vårdnadshavare i enlighet med lagens bestämmelser.

Av intervjuerna framkommer att en ny målstyrningsmodell för 2012 är under utarbetande och förväntas antas av fullmäktige under hösten.

3.4. Utrednings- och uppföljningsenhetens riktlinjer

Utrednings- och uppföljningsenheten inom IFO har under året arbetat med att ta fram dokumenterade riktlinjer utifrån olika processer och rutiner vid handläggning och uppföljning av placerade barn och ungdomar. Vid granskningstillfället har en rutinbeskrivning avseende ansvarsområdet familjehem och utredning färdigställts. Enligt intervjuerna kommer dokumentation av resterande ansvarsområden inom barn och unga att färdigställas under hösten och förväntas resultera i en rutinhandbok. Enligt uppgift ska rutinbeskrivningarna vara färdigställda senast 31 december 2011. Riktlinjerna har ej antagits av myndighetsutskottet.

3.4.1. Riktlinjer för familjehem

Vad gäller riktlinjerna för familjehem finns nedanstående processer beskrivna med tillhörande rutiner. Nedan återges ett utdrag ur riktlinjerna.

Aktualisering av ärende

- Efter utredning och beslut att familjehem ska rekryteras ska ärendet föredras på ett teammöte. Utredaren ska kort redogöra för ärendet, barnets specifika behov samt vilka förutsättningar som bör vara uppfyllda för att ett visst familjehem skall vara lämpligt. Av utredningen skall framgå om det finns hem i barnets nätverk som ska kunna nyttjas och utredas.
- Familjehemssekreterarna rekryterar och utreder familjehem.

Rekrytering

- ▶ Familjehemssekreteraren undersöker om det kan vara aktuellt med placering i nätverkshem, inventerar befintliga familjehem, undersöker kontakter med barnets nätverk, egen kännedom, kontakter med andra kommuner eller annonserar i dagspress.

Utredning

- ▶ Familjehemssekreteraren besöker familjehemmet utifrån uppdraget och matchar lämpligt familjehem utifrån barnets behov. Information ges om uppdraget och vilka ramar som finns avseende ekonomisk ersättning och handledning av socialtjänsten.
- ▶ De familjehem som ej tidigare har blivit utredda alternativt om det finns en gammal utredning, utreds enligt Kälvestensmetoden. Analys genomförs tillsammans med extern psykolog.
- ▶ Efter samråd av familjehemmet tas registerutdrag från polis, socialtjänst samt kronofogden.
- ▶ Familjehemssekreterare delger utredningen till familjehemmet.

Ansvarsfördelning inför och under placering

- ▶ Familjehemssekreteraren har huvudansvar för kontakten med familjehemmet och ansvarar för att besöka familjehemmet och ge handledning, råd och stöd.

Övervägande/Omprövning

- ▶ BBIC:s⁶ vårdplan och genomförandeplan ska finnas för alla barn som är placerade.
- ▶ Uppföljning av vården skall ske minst var sjätte månad i form av ett uppföljningsmöte. Inför mötet ska uppgifter sammanställas om barnets utveckling. Familjehemssekreteraren har ansvar för att genomförandeplan och samrådsdokument används.
- ▶ Övervägande, omprövning eller protokoll från uppföljningsmötet skall användas som dokumentation för uppföljningen.
- ▶ Uppgifter avseende barnets utveckling i förskola/skola samt barnets hälsa ska anges i uppföljningsdokumentationen.
- ▶ Samtal med barnet skall ske inför och inledningsvis i placeringen och därefter kontinuerligt i syfte att förklara och informera. Det betonas att det är av vikt att regelbundet prata med barnet om anledningen till placeringen.
- ▶ Föräldrarnas skall i den mån det är möjligt delta i barnets vård.

Vårdnadsöverflyttning

- ▶ Socialnämnden skall enligt bestämmelser i SoL och LVU särskilt överväga om det finns anledning att flytta över vården till familjehemmet för de barn/unga som varit placerade i samma familjehem under tre år.

3.4.2. Riktlinjer för elever som placeras på HVB i annan kommun

Skolinspektionen genomförde våren 2010 en granskning av Svalövs kommuns ansvar för HVB-placerade elevers rätt till utbildning enligt 1985 års skollag. Skolinspektionen bedömde att Svalövs kommun skriftligt bör tydliggöra ansvar, roller, rollfördelning och rutiner vid arbetet för och med elever som placeras på HVB i annan kommun. Med anledning av detta har Svalövs kommun tagit fram riktlinjer som tydliggör ansvarsfördelningen.

⁶ Barns behov i centrum (BBIC), är ett verksamhetssystem som används i utredning och uppföljning av barns sociala situation. Syftet med BBIC är att stärka barnperspektivet och delaktigheten för barn, unga och deras familjer. För att arbeta med BBIC behövs kunskap och en BBIC-licens som kommuner får genom att ingå avtal med Socialstyrelsen.

4. Individ- och familjeomsorgens organisation och arbetssätt

4.1. Organisation

Tabellen ovan beskriver IFO:s utrednings- och uppföljningsenhet avseende barn och unga i åldern 0-20 år. Enheten ansvarar för att genomföra förhandsbedömningar, barnvårdsutredningar, följa upp beslutade insatser samt arbeta förebyggande. En av socialsekreterarna arbetar även med familjerätt och vägleder i frågor avseende faderskap, adoption, umgänge och samarbetsamtal. Enheten är organiserad i ett mottagnings-/utredningsteam (varav två socialsekreterare arbetar med barn i åldern 0-12 år och två socialsekreterare arbetar med barn i åldern 13-20 år) och ett uppföljningsteam som ansvarar för uppföljning av institutions- och familjehemsplacerade barn och unga. Därtill finns fyra socialsekreterare som arbetar med öppenvård. Det finns en verksamhetschef som är styrande för arbetet. Därtill finns två samordnare som ansvarar för vardera team och håller i teammöten, metodutveckling och implementering av BBIC etc.

4.2. Öppna jämförelser

I tabellen nedan anges Svalövs kommuns svar på SKL:s och Socialstyrelsens analysverktyg *Öppna jämförelser*, inom den sociala barn- och ungdomsvården för 2010 och 2011.

Indikator	2011	2010
Helhetssyn och samordning		
Förskola/skola	Delvis	Nej
Barn- och ungdomspsykiatri	Delvis	Nej
Barnhälsovård	Delvis	Nej
Polis	Delvis	Nej
Trygghet och säkerhet		
Ordinarie BBIC-licens	Ja	Nej
Klagomålshantering	Ja	Nej
Hantering av fel och brister	Nej	Nej
Kunskapsbaserad verksamhet		
Standardiserade bedömningsinstrument	Nej	Nej
Användning standardiserade bedömningsinstrument		Nej
Plan familjehemmens kompetensutveckling	Nej	Nej
Plan handläggarnas kompetensutveckling	Nej	Ja
Andel erfarna socionomer	100%	100%
Tillgänglighet		
Socialjourverksamhet	Ja	Nej

Källa: SKL, Öppna jämförelser, sociala barn- och ungdomsvården 2010, 2011.

Av tabellen ovan framgår att det finns en del utvecklingsområden men att flera punkter förbättrats mellan 2010 och 2011. Av intervjuerna framkommer bland annat att Svalövs

kommun har fått ordinarie BBIC-licens under våren 2011. Inom kommunen har det även tagits fram ett elektroniskt klagomål- och synpunktshanteringssystem, vilka båda är förbättringar jämfört med föregående år. Utvecklingsområden finns fortfarande vad gäller samverkan med förskola/skola, BUP, barnhälsovård och polis. Av intervjuerna framhålls att det finns en löpande samverkan med dessa verksamheter och myndigheter men att arbetet ytterligare kan systematiseras och tydliggöras genom framtagande av gemensamma samverkansmål/modell. Det saknas även en plan för familjehemmens och handläggarnas kompetensutveckling. Enligt intervjuerna pågår arbetet med att ta fram en plan där mycket fokus kommer att ligga på utbildning av både handläggare och familjehem i BBIC. Det diskuteras även att utbildning kring anknytningsteorier ska ingå i utbildningsplanen.

4.3. Ärendestatistik

I tabellerna nedan anges ärendestatistiken för placerade barn och unga för perioden 2009 till och med 2011-11-09.

År	2009	2010	2011-11-09
Antal institutionsplaceringar, barn/unga	18	17	7
Antal familjehemsplaceringar, barn/unga*	31	27	28

*Inkluderar både jour- och familjehemsplaceringar.

Källa: verksamhetschef IFO uppgifter mottagna 2011-11-09.

Av tabellen framgår att antalet institutionsplaceringar har varit höga under både 2009 och 2010 men minskat kraftigt under 2011. Anledningen anges enligt intervjuerna vara att enheten gjort en översyn över kommunens alla placerade barn och unga och arbetat aktivt för att minska antalet placeringar. Fokus har istället varit på öppenvårdsinsatser och hemmaplanslösningar. Idag används institutionsplaceringar mer under en kortare period som en tillfällig placering. Antalet familjehemsplacerade barn och ungdomar har under treårsperioden varit jämn över tiden. En marginell minskning har skett under perioden 2009 till 2011.

4.4. Arbetssätt

Enligt intervjuerna är nämndens mål och riktlinjer styrande för enhetens arbete. Arbetet pågår med att ta fram ett heltäckande kvalitetssystem som ska inkludera rutinbeskrivningar för samtliga verksamhetsområden inom IFO:s enhet för barn och unga.

Enheten har sedan maj 2011 varit licensierad i dokumentationssystemet BBIC. Enligt intervjuerna upplevs arbetet med BBIC som mycket positivt och har bidragit till ökad tydlighet och kvalitet i utredningsarbetet. Kommunen har haft prövolicens sedan 2008, men hade fram till och med hösten 2009 inte arbetat aktivt för att implementera verktyget. Under framförallt hösten 2010 har enheten arbetat kontinuerligt för att utbilda personal i BBIC och att implementera verktyget i det löpande utrednings- och uppföljningsarbetet. Enligt verksamhetschefen har detta bidragit till ökad struktur i utredningsarbetet och dokumentationen och därigenom och en ökad följsamhet till lagstiftningen i jämförelse med tidigare arbetssätt. Enligt uppgift pågår arbetet med att konvertera "gamla ärenden" till BBIC.

Enhetens omorganisering i ett mottagnings-/utredningsteam och uppföljningsteam anses ha medfört en tydligare struktur i arbetssätt och handläggning för att säkerställa en rättssäker process. Det har även skett en justering i socialsekreterarnas egendelegation vilka nu har koncentrerats till samordnaren och verksamhetschefen i enlighet med Kommunförbundets riktlinjer. Enligt intervjuerna anses den nuvarande organisationen fungera väl och skapat ökad tydlighet i roller och ansvar. Sett mot bakgrund av den tidigare organisationen anses

enheten idag ha landat organisatoriskt och fått bättre kontroll på både verksamheten och ekonomin. Det vidhålls dock att det finns förbättringsmöjligheter vad gäller implementering av BBIC, framtagande av vårdplaner och genomförandeplaner och att ta fram dokumenterade riktlinjer och rutiner.

4.5. Öppenvårdsinsatser

Enligt fullmäktige- och verksamhetsmålen ska det förebyggande arbetet prioriteras. Öppenvård och hemmaplanslösningar ska prövas eller övervägas så långt det är möjligt för att undvika en placering. Kommunen har under de senaste två åren arbetat aktivt för att bygga upp en egen öppenvårdsverksamhet för barn/unga och deras familjer. Tidigare köptes alla öppenvårdsinsatser in externt. Som ett resultat har nio personer anställts som arbetar med kommunen öppenvårdsinsatser, primärt är det fyra personer som arbetar med barn/unga och familjer.

Av intervjuerna framkommer att följande åtgärder exempelvis genomförs för att minska antalet placeringar:

- ▶ Det framhålls att det är av vikt att öppenvårdsinsatserna sätts in i ett tidigt skede redan vid utredningens start samt vid tillfälliga placeringar. Kommunens öppenvårdsverksamhet erbjuder insatser både registrerat och oregistrerat, i form av föräldrastöd, enskilda samtal med barn och unga, handledning, föräldrautbildning⁷, barngrupper, samarbetssamtal och drognalys. Öppenvårdsinsatser kan även köpas in externt i form av psykolog, handledning etc.
- ▶ Kommunen erbjuder stöd till barn och unga och deras familjer på "hemmaplan" för dem som är i behov av stöd och förändringsarbete hos familjen i dennes hemmiljö. Målet är att familjen/barnet/den unge inte ska behöva flytta hemifrån och bli placerad i ett familjehem eller på en institution.
- ▶ Enheten samverkar med skolan när det gäller stöd till barn/ungdomar som uppvisar hög skolfrånvaro. Socialtjänsten medverkar även vid möten mellan barn/elever, föräldrar och förskola/skola när det finns problematik som behöver lösas. Varje skolområde har en utsedd socialsekreterare som kan kontaktas vid behov av stöd och handledning. Socialtjänsten och skolan har även samverkansträff en gång/månad.

De intervjuade uppger att arbete pågår för att förändra de egna attityderna till placeringar. Attitydförändringen innebär att personalen måste se andra möjligheter och lösningar än extern placering. Det ställer krav på förändrat arbetssätt.

4.6. Bedömning

Fullmäktige har i budgeten 2011 angett mål för IFO. Målen poängterar med tydlighet att utskottet ska arbeta förebyggande för att undvika sociala problem hos barn och unga. Vår bedömning är att det pågår ett aktivt arbete med att förändra attityder och att utveckla arbetssätt för att minska antalet placeringar på institution och i familjehem. Detta tydliggörs även i ärendestatistiken genom att antalet placeringar och framförallt antalet institutionsplaceringar varit höga under 2009 och 2010 men minskat kraftigt under 2011. I det fortsatta målstyrningsarbetet finns utveckling att tydliggöra hur målen ska följas upp och mätas genom framtagande av indikatorer. Det bör även tydliggöras i mål och strategier hur öppenvården kan integreras i ett tidigt stadium i syfte att arbeta förebyggande och undvika

⁷ COPE används, The Community Parent Education Program. COPE är en pedagogisk metod där problemlösning i smågrupper kombineras med diskussion i storgrupp. Målet med utbildningen är att finna nya vägar att möta barnet och att minska bråk och konflikter.

placeringar. Det är av vikt att myndighetsutskottet kontinuerligt följer upp att hemmaplansalternativ identifieras och presenteras som alternativ i förhållande till extern placeringsvård.

I de framtagna riktlinjerna för familjehem beskrivs tydligt de olika processerna vid placering av barn och unga i familjehem med tillhörande rutinbeskrivning och ansvarsfördelning. Myndighetsutskottet bör tillförsäkra som ett led i uppbyggnaden av IFO:s kvalitetssystem, att rutinbeskrivningar avseende uppföljning av barn och unga placerade på HVB eller SIS-institutioner⁸ även tas fram. Nämnden bör kontinuerligt följa upp att framtagna riktlinjer implementeras, revideras och efterlevs.

Verksamhetsmässigt har enheten omorganiserats för att skapa en bättre struktur för utredning, verkställighet och behandling. Genom bildandet av en utrednings- och en uppföljningsenhet anses enheten ha strukturerats samt skapat tydlighet i roller och ansvar. Enheten har även börjat arbeta enligt Socialstyrelsens dokumentationssystem BBIC, vilket enligt intervjuerna medfört en tydligare systematik i utredningsarbetet. Utveckling finns att implementera och säkerställa att uppföljning och dokumentation sker enligt med BBIC.

5. Familjehem och andra boendeformer

När socialtjänsten gör en placering av barn/unga sker det i någon av formerna jourfamiljehem, familjehem, HVB-hem eller SIS-institution. Flertalet placeringar är enligt de intervjuade frivilliga och de flesta görs i familjehem.

5.1. Rutiner vid placering

Vad gäller familjehemsplaceringar finns framtagna riktlinjer som enheten arbetar utifrån För en beskrivning av riktlinjerna se punkt 3.4.1. Av intervjuerna framhålls dock att då riktlinjer togs fram i våras pågår ett löpande arbete med att implementera rutinerna. Arbete pågår även med att ta fram dokumenterade rutiner för övriga placeringsformer.

En gång i veckan finns en avsatt tid där samtliga socialsekreterare träffas och går igenom enskilda ärenden och vilka som ska överlämnas till familjehemssekreterarna och öppenvården.

5.2. Rekrytering och utredning av familjehem

Inom IFO finns det två familjehemssekreterare som ansvarar för utredning och rekrytering av familjehem, stödjande familjehem under pågående placering och följa upp familjehemsplacerade barn och ungdomar. Familjehemssekreterarna tillhör uppföljningsgruppen.

Rekrytering av familjehem sker framförallt genom kontakter och tidigare placeringar som ingår i det kontaktnät som kommunen byggt upp under åren. De sker även annonsering i dagspress. Denna metod anses dock inte vara så framgångsrik. De familjer som socialtjänsten har goda erfarenheter av används som familjehem eller stödfamilj. I den mån det är möjligt sker placering i ett nätverkshem, det vill säga hos släktingar eller andra anhöriga till barnet/den unge.

De familjer som hör av sig och har intresse att vara familjehem får fylla i ett standardformulär med grunduppgifter och eventuella specifika önskemål. Formulären sparas i en bank och går igenom då det är aktuellt att göra en familjehemsplacering. Inga familjehem utreds innan det finns ett barn som ska placeras. Av intervjuerna framhålls att det är av vikt att det sker en

⁸ SIS, Statens Institutionsstyrelse

matchning av barnet/den unga och det tilltänkta familjehemmet utifrån familjehemmets förmåga att möta det placerade barnets individuella behov.

Enligt intervjuerna anses det finnas en bra tillgång till familjehem inom Svalövs kommun. Flera familjehem har varit kontrakterade återkommande av kommunen i flera år. Till skillnad från tidigare år utreder kommunen själva familjehemmen vilket tidigare köptes in externt.

Av intervjuerna framkommer följande arbetsgång vid utredning av familjehem till dess att en placering sker. Rutinerna följer de riktlinjer som finns framtagna för familjehem.

- ▶ Utredningen börjar med ett hembesök där familjehemssekreteraren träffar familjen och eventuella biologiska barn för att lära känna familjen, deras bakgrund, hur de fungerar som familj och för att informera om uppdraget. Om familjen har stora barn träffar familjehemssekreteraren barnen enskilt vid ett annat besök för att diskutera deras syn på uppdraget.
- ▶ Familjehemmet får (om de är godkända så långt) fylla i en samtyckesblankett. Det innebär att socialtjänsten kan göra kontroller hos Kronofogden, Försäkringskassa samt i socialtjänstens register. Familjehemmet ska även kunna uppvisa ett registerutdrag från Polisen som visar om de finns brottsregistrerade. Enligt gällande praxis (finns ej nedtecknat) får det tilltänkta familjehemmet inte ha någon belastning i registren sedan tre år tillbaka.
- ▶ Om familjehemmet verkar okej, tas beslut om att inleda en utredning. Utredning av nya familjehem sker enligt Kälvestensmetoden innebärande att familjehemssekreterarna först genomför en djupintervju med familjehemmet, dels enskilt med vardera föräldern, dels gemensamt som utgår från ett framtaget intervjuunderlag utifrån ett tre generationsperspektiv. Intervjusvaren skickas sedan till en extern psykolog som gör en riskbedömning och identifierar vilka styrkor och svagheter som diskuterats med familjen, vilket sedan resulterar i en bedömning om familjehemmet anses vara lämpligt. Enligt intervjuerna har metoden använts sedan länge och det har varit samma psykolog som anlåtats under flera år för att bedöma de iakttagelser som framkommit kring familjehemmet. Enligt intervjuerna anses metoden fungera väl.
- ▶ Referenser tas skriftligen exempelvis hos andra kommuner som har använt familjehemmet.
- ▶ Därefter genomför familjehemssekreteraren en familjehemsutredning utifrån det analysmaterial som kommit in under utredningens gång.
- ▶ Är det en frivillig placering besöker föräldrarna tillsammans med familjehemssekreteraren familjehemmet och gör bedömning av om hemmet får godkänt. Vid andra besöket följer även barnet/den unge med. Strävan är att barnet/den unge ska ges möjlighet till största möjliga delaktighet och socialtjänsten försöker möta upp på de önskemål som kan finnas.
- ▶ Efter att ett barn har blivit placerat ska BBIC:s placeringsformulär med information om placeringshemmet fyllas i och bifogas akten.
- ▶ Slutligen godkänner myndighetsutskottet placeringen.

Innan en placering påbörjas ska familjehemssekreteraren tillsammans med familjehemmet formulera en uppdragsbeskrivning för familjehemmet som utgår från vårdplanen. En genomförandeplan ska därefter upprättas utifrån vårdplanen och i samråd med barnet/den unge, föräldrarna och familjehemmet. I planen som utgår från BBIC skall framgå specifika mål för barnet/den unge, vem som ska genomföra vad och hur det ska genomföras.

Det framhålls att det är av vikt att socialtjänsten ger stöd och handledning kontinuerligt till familjehemmet. Detta anges även i avtalet mellan kommunen och familjehemmet. Av intervjuerna framkommer att handledningen till familjehemmen ser olika ut beroende på ärendet och vilket stöd som efterfrågas. Därav sker mycket av kontakterna vid telefon och email. Det anges även att i vissa ärenden finns möjlighet att köpa in stöd externt. Av intervjuerna framgår även att diskussioner pågår att dela upp ansvaret mellan familjehemssekreterarna så att en ansvarar för stöd och handledning till familjehemmet och en ansvarar för kontakten och uppföljningen av det placerade barnet. I dagsläget finns inga etablerade rutiner för denna roll- och ansvarsfördelning. Enligt de intervjuade finns dock en eftersträvan att göra det i ökad utsträckning. Dock framhålls att det är av vikt att någon ser helheten vilket understöds i den nuvarande uppdelningen.

Av intervjuerna framkommer att Svalövs kommun har många barn och unga placerade i familjehem i jämförelse med liknande kommuner. Många av dessa barn har även varit placerade i många år. Under senaste året uppges dock antalet nya familjehemsplaceringar vara få. Enligt intervjuerna anges det finnas en god kontakt mellan socialtjänsten och familjehemmen. Trots noggranna utredningar anges att det är svårt att kontrollera att familjehemmen kan uppfylla de krav som ställs.

5.3. Andra boendeformer

Svalövs kommun har kontrakterat en jourfamilj som har två platser tillgängliga då behov finns. Placeringarna får maximalt vara i tre månader efter avslutad utredning. Av intervjuerna framkommer dock otydligt vilken uppföljning som görs av jourfamiljen. I de framtagna riktlinjerna anges inga rutiner för uppföljning av jourfamiljer.

Om det finns ett akut behov ingår Svalövs kommun i en gemensam socialjour i samverkan med de tio kommunerna i Skåne Nordväst. Socialjouren tillhandahålls av Helsingborgs stad. Svalövs kommun köper tjänsten i form av social jourverksamhet. Genom socialjouren ges möjlighet att få akut stöd i en utsatt situation. Jouren är öppen på kvällar och helger och ska finnas som ett komplement vid behov av akuta insatser efter ordinarie kontorstid.

5.3.1. HVB-hem och SIS-institutioner

HVB-hem används när vanliga familjehem inte räcker till. Ofta finns det behov av tillsyn 24 timmar/dygn och tillgång till olika professioner. De HVB-hem som används inom Svalövs kommun har upphandlats gemensamt av Kommunförbundet Skåne för flertalet kommuner i Skåne. Enligt de intervjuade finns en kontakt mellan kommunerna, och de brukar snabbt informera varandra om det finns problem eller missförhållanden i något av de upphandlade hemmen.

Vid placering matchar familjehemssekreteraren den unges behov med lämpligt hem. Vid en HVB-placering sker först ett uppstartsmöte där genomförandeplanen enligt BBIC upprättas och som används som underlag vid uppföljning av placeringen.

Beträffande SIS-placeringar så handläggs placeringen av Statens Institutionsstyrelse, varav kommunen inte har någon påverkan var placering sker.

5.4. Bedömning

Vår bedömning är att det pågår ett aktivt arbete för att implementera BBIC i alla delar i processen samt att utveckla och kvalitetssäkra utredning och rekrytering av familjehem. Rutinerna är i linje med de riktlinjer som tagits fram. Innan ett familjehem anlitas görs olika kontroller för att säkra omhändertagandet och omsorgen av barnet/den unga. Bedömningen

av om familjehemmet kan anses vara lämpligt bygger till stor del på familjehemssekreterarnas uppfattning och värdering av hemmet. I detta avseende saknas kvalitetskriterier som anger vilka krav som ställs på de familjehem som anlitas av Svalövs kommun och vad de ska tillförsäkra barnet/den unge under placeringstiden. Vår bedömning är att sådana kriterier bör tas fram som utgör en viktig utgångspunkt i rekryteringen och uppföljningen av familjehem.

Genom att enheten omorganiserats så att det är två familjehemssekreterare som ansvarar för att rekrytera, utreda och följa upp placerade barn/och ungdomar finns en tydlig uppdelning kring vem som har utrednings- och uppföljningsansvar.

6. Uppföljning av placeringar

6.1. Rutiner vid uppföljning

Organisatoriskt ansvarar familjehemssekreterarna (två stycken) för uppföljning av familjehemsplacerade barn och ungdomar samt barn/unga placerade på HVB-hem eller SIS-institution. Utredarna ansvarar för uppföljning av öppenvårdsinsatser samt tillfälliga institutionsplaceringar (vanligtvis fem-sex veckor). Långvariga placeringar följs alltid upp av familjehemssekreterarna. I de framtagna riktlinjerna för familjehem anges tydligt vilka rutiner som ska tillämpas vid uppföljning av placeringar och vilka åtgärder som ska genomföras innan övervägande/omprovning ska ske av vården var sjätte månad av myndighetsutskottet.

Av intervjuerna framkommer följande iakttagelser avseende rutinerna vid uppföljning av placerade barn och ungdomar:

- ▶ Vid intervjuerna uppges att placerade barn och ungdomar får besök minst två gånger per år, ofta mer. Vid hembesöken deltar båda familjehemssekreterarna. Mindre barn kan få besök oftare. Besöken dokumenteras och ska enligt de intervjuade finnas i både familjehemmets samt barnets akt.
- ▶ Vid hembesök genomför familjehemssekreteraren enligt uppgift alltid enskilda samtal med barnet. Det förekommer även att familjehemssekreteraren träffar barnet/den unge utanför familjehemmet för att underlätta samtalet, bland annat genom att familjehemssekreteraren hämtar barnet/den unge från skolan eller möts för en fika eller lunch. Det är inte ovanligt att familjehemssekreteraren ombesörjer att barnet får träffa de biologiska föräldrarna, exempelvis tar familjehemssekreteraren med sig en förälder i bilen vid besök i skolan eller vid behandlingshemmet. Det hör inte till rutinen att de biologiska föräldrarna närvarar vid familjehemsbesök.
- ▶ Utöver samtal med barnet/den unge har socialsekreteraren enligt uppgift enskilt samtal med familjehemsföräldrarna samt gemensamt samtal med familjehemsföräldrar och barnet/ungdomen. Samtalen genomförs av den familjehemssekreterare som är ansvarig för barnet/den unge.
- ▶ Barnsamtal enligt BBIC genomförs en gång per år i de olika åldersintervallerna. Samtalen utgår från en framtagna mall som ger riktlinjer hur samtalet ska gå till.
- ▶ Uppföljningen av det placerade barnets/ungdomens skolgång sker sedan en tid tillbaka med utgångspunkt från BBIC:s konsultationsdokument. Dokumentet skickas ut till skola/förskola minst en gång per år och oftare vid behov. Familjehemssekreteraren träffar ansvarig skol- och förskolepersonal tillsammans med familjehemsföräldrarna och ibland även med de biologiska föräldrarna minst en-två gånger per termin för

diskussion kring barnets skolutveckling. Familjehemmet har ansvar att hålla den fortlöpande kontakten med förskolan/skolan. Familjehemssekreteraren följer också upp förskola/skola genom familjehemmet. Enligt de intervjuade ställs stora krav på att barnet/den unge ska ha en fungerande skolgång. Vidare anses konsultationsdokument som används i uppföljningen utgöra ett bra stöd. Det framhålls även att samverkan mellan skola och socialtjänst är viktig för att kunna följa upp och utveckla barnens skolresultat.

- ▶ BBIC lägger stor vikt vid barnets/ungdomens hälsa. Genom BBIC:s hälsodokument följs barnets/den unges hälsotillstånd upp genom läkarundersökning samt kartläggning av levnadsvanor. Det finns en kontinuerlig kontakt med MVC, BVC och BUP i de ärenden där barnen har kontakt. Vid behov tas synpunkter in från skolhälsovården och tandläkare i form av journalanteckningar. Det förekommer även att socialtjänsten begär in hälsoundersökning från läkare. Av intervjuerna framhålls att det är önskvärt att barnet genomgår en läkarundersökning innan en placering sker. Det anges även i riktlinjerna. Denna rutin är dock inte etablerad.
- ▶ Ungdomar placerade på HVB-hem följs fortlöpande upp genom besök och telefonsamtal på motsvarande sätt som för familjehemmen. Enligt uppgift görs besök minst en gång var sjätte vecka där samtal sker enskilt och gemensamt med barnet och behandlingspersonal och i förekommande fall lärare och annan berörd personal. HVB-hem i form av skolvekohem besöks enligt uppgift upp två gånger per termin. Vid dessa besök framhålls att det är av vikt att även personal från hemskolan deltar. Detta anses enligt de intervjuade ha tydliggjorts med anledning av den tillsyn som Skolinspektionen gjorde avseende uppföljning av elever som placerats på HVB. Av intervjuerna framkommer att merparten av de HVB-hem som nyttjas ligger relativt nära.
- ▶ De som är placerade på SIS-institutioner följs huvudsakligen upp genom månatliga rapporter från institutionerna och genom telefonsamtal.
- ▶ Det sker en kontinuerlig återkoppling till myndighetsutskottet var sjätte månad av aktuella placeringsärenden i enlighet med lagstiftningen som syftar till att överväga om befintlig vård ska fortsätta alternativt om nuvarande beslut ska omprövas. Tillhörande varje ärende finns en motivering som utgår enligt BBIC:s formulär kring övervägande/omprövning av vården. Verksamhetschefen föredrar ärendena. Enligt intervjuerna anses utskottet vara intresserad av barn- och ungdomsfrågorna och efterfrågar kontinuerligt information kring hur arbetet fortskrider. Inför varje övervägande besöker enligt uppgift ansvarig familjehemssekreterare familjehemmet. Inför dessa möten skickas BBIC:s samrådsdokument ut innan mötet till barnet, föräldrar och familjehemmet som sedan används som stöd i uppföljningen. Därtill följs genomförandeplanen upp som sammanställs i ett uppföljningsprotokoll. Beslut av ärenden såsom särskild förordnad vårdnadshavare och nedläggning av påbörjad faderskapsutredning tas av kommunstyrelsen.
- ▶ Enligt uppgift förekommer sällan omplaceringar. I några ärenden har det skett då det framkommit att relationen mellan barnet/den unga och familjehemmet inte fungerat eller vid ungdomars beteenden som medfört att de "straffat ut sig". Det förekommer även att omplacering sker från tillfälliga institutionsplaceringar till familjehemsplaceringar.
- ▶ Om ett barn varit familjehemsplacerade i samma hem i mer än tre år skall undersökas huruvida vården ska flyttas över till familjehemmet. En motivering ska anges och beslutas av myndighetsutskottet. Vid eventuella vårdnadsöverflyttningar görs en utredning av det tilltänka familjehemmet. Beslut om överflytt sker av kommunstyrelsen efter noga övervägande om detta är det bästa alternativet för barnet.

- ▶ Enligt verksamhetschefen görs emellanåt uppföljning av familjehemssekreterarnas uppföljningar i enskilda ärenden för att tillse att uppföljningen har gjorts i enlighet med BBIC, att all dokumentation finns i akten och att uppföljningstiden är i enlighet med lagstiftningen. Verksamhetschefen har avsatt tid med varje team var åttonde vecka för avstämning. Dock framhålls i intervjuer att det finns utrymme att ytterligare utveckla analyser kring de placeringar som ej lyckats och vilka insatser som skulle kunna ha genomförts istället. Idag diskuteras lyckade och misslyckade placeringar på teammöten två gånger per termin.

6.2. Möjlighet att få kontakt med socialtjänsten

Enligt de intervjuade är de större barnen och ungdomarna väl medvetna om vem som är deras socialsekreterare och hur de kan kontakta socialtjänsten. Socialsekreterarna känner oftast barn/ungdomar och de biologiska föräldrarna väl eftersom många har haft en lång relation med socialtjänsten. Det anges även att de större barnen och ungdomarna själva tar kontakt under tiden mellan besöken genom telefon eller sms. De intervjuade påtar också att de träffar barnet/den unge och familjehemmet/institutionen regelbundet och att det vid dessa möten finns möjlighet att framföra synpunkter eller missförhållanden.

Avseende barnens/de ungas möjlighet att komma i kontakt med socialtjänsten så anges att varje barn/ungdom har telefonnumret till ansvarig socialsekreterare om de vill komma i kontakt. Vad gäller de små barnen framhålls att det är svårare för dem att ta kontakt med socialtjänsten. I detta avseende anges att socialtjänsten har kontinuerlig kontakt med BVC för att få information samt att upplysning inhämtas via hembesök och genom förskola/skola. De små barnen får oftare besök vilket ger barnet fler tillfällen att slå larm. De hör inte till rutinen att informera barn/unga att de kan vända sig till socialjouren om det skulle uppstå en akut situation.

6.3. Aktgranskning

Aktgranskningen har omfattat tio slumpmässigt utvalda akter. I tabellen nedan visas en sammanställning av resultatet.

Granskningsmoment	JA	NEJ	Andel JA i %
Vårdplan	7	3/framgår ej	70%
Genomförandeplan	3	7	30%
SN au beslut	10	-	100%
SN au övervägande eller omprövning var sjätte månad	10	-	100%

Som komplement till tabellen görs följande iakttagelser:

- ▶ Genomgående är akterna väl strukturerade och har en tydlig uppställning och sortering utifrån ett enhetligt flikssystem.
- ▶ Journalanteckningarna kan utvecklas till att vara mer kvalitativa och informativa vad gäller innehåll och språk. I en akt noteras att det inte skrivits några journalanteckningar alls under en tvåårsperiod mellan mars 2009-2011. Under perioden finns enbart dokumentation i form av övervägande inför nämndsbeslut.
- ▶ Av aktgranskningen framkommer att dokumentationen över uppföljningen tydliggjorts under de senaste två åren. I några fall noteras att byte av handläggare medfört ökad tydlighet i uppföljningen i form av fler hembesök och förbättrad dokumentation.

- ▶ Av granskningen noteras att utskottet under de senaste året fokuserat på tillfälliga placeringar på institution med syfte att under en kort tidsperiod markera allvarligheten i att barnet/den unge bryter mot vårdplanen.
- ▶ Enligt tabellen ovan saknas det vårdplaner i tre akter. Vidare saknas det genomförandeplaner i sju akter. Av dokumentationen synliggörs att merparten av vårdplanerna är sammanfogade i utredningen istället för i ett enskilt dokument. I flera fall framkommer också otydligt vilket datum vårdplanen är upprättad. Sammantaget saknas det underskrivna vård- och genomförandeplaner.
- ▶ I de akter där det finns en genomförandeplan har planen upprättats två-tre månader efter att nämnden fattat beslut om en placering. Detta kan diskuteras utifrån riktlinjerna som anger att arbetet med genomförandeplanen ska påbörjas fyra veckor efter en placering skett. Av riktlinjerna framkommer dock inte när en genomförandeplan senast skall vara upprättad. Det synliggörs även i vissa fall att vårdplanerna och genomförandeplanerna inte är uppdaterade efter att förändringar skett i barnets/den unges vårdinsatser.
- ▶ Vård- och genomförandeplanerna är ej enligt BBIC:s formulär. Av intervjuerna framkommer dock att enheten har använt de rubriker som finns enligt BBIC och utarbetat egna mallar. Detsamma gäller den dokumentation som finns vid övervägande/omprövning av vården som ligger till grund för utskottets beslut. I en akt noteras att samrådsdokumentet enligt BBIC har använts där både familjehemsföräldrarna samt de biologiska föräldrarna har svarat.
- ▶ Av aktgranskningen framkommer otydligt i dokumentationen vilken matchning som gjorts av familjehemmet utifrån barnets/den unges behov.
- ▶ Kontakt med det placerade barnet/den unge sker primärt genom samtal/sms/email till barnet/den unge och familjehemmet samt genom hembesök. I någon akt noteras att samtal skett genom BBIC:s mall för barnsamtal i olika åldersintervaller och med "nallekort".
- ▶ I fyra akter noteras få eller oregelbundna hembesök, där det i akt saknas dokumentation under en tvåårsperiod kring vilka hembesök som har gjorts (se ovan). Samtal sker genomgående med barnet/den unge (enskilt) samt med familjehemsföräldrarna alternativt behandlingspersonal om barnet är placerad på HVB. I dessa fall saknas anteckningar kring hur samtalet har gått till och vilka iakttagelser som noterats. I några akter är det också otydligt vilken fortlöpande kontakt som finns med de biologiska föräldrarna.
- ▶ Mål avseende hälsa och skola finns genomgående noterat i barnets/den unges genomförandeplan. Socialtjänstens uppföljning av barnets/den unges hälsa och skolgång sammanfattas i övervägande/omprövningsformuläret som finns enligt BBIC och kommenteras löpande i journalanteckningarna. Endast i två fall har BBIC:s konsultationsdokument till förskola/skola använts. I några enstaka akter anges tydligt vilka besök som gjorts på skolan. Dessa fall avser primärt de barn som varit placerade på HVB-hem. Positivt i dessa fall är att även representanter från hemskolan i kommunen i form av rektor och SYV har deltagit på uppföljningsmötet.
- ▶ Det varierar vilka noteringar/uppföljningar socialtjänsten har gjort med olika hälsoinstanser såsom BVC, BUP, skolhälsovården, tandläkare samt förskole-/skolpersonal och elevhälsopersonal genom samtal och besök. I någon akt noteras att socialtjänsten begärt in journalanteckningar ifrån skolhälsovården, tandvården samt läkarutlåtande från vårdcentralen. Genomgående görs ingen läkarundersökning av

barnet/den unge inför eller inledningsvis i en placering. Detta är i strid med riktlinjerna som anger att detta skall göras.

- ▶ Genomgående framgår otydligt vilket stöd och handledning som ges till familjehemmen förutom den samtalskontakt som sker löpande genom telefonkontakt/email eller vid besök. I två akter noteras att familjehemmet fått riktade utbildningsinsatser i form av MTFC-behandling⁹ genom Familjeforum i Lund.
- ▶ I granskade akter framkommer otydligt vilka övervägande om alternativa hemmaplansalternativ som gjorts i relation till den nuvarande placeringen.
- ▶ I samtliga granskade akter finns god följsamhet till lagen genom att myndighetsutskottet övervägande av vården skett minst var sjätte månad.
- ▶ I en akt noteras att en utredning har genomförts två månader innan utskottet har fattat beslut kring ett nytt övervägande av vården. Under perioden fram till utskottets beslut har uppgifter av allvarlig karaktär kring barnet/den unge kommit till socialtjänstens kännedom. Någon ny utredning/bedömning inför nämndsbeslutet har ej genomförts, varpå nämndens underlag som ligger till grund för beslutet kan ifrågasättas.

6.4. Bedömning

Av riktlinjerna kring familjehemsvård framkommer vilka rutiner som ska vidtas kring övervägande/omprövning av vården vid uppföljning av placerade barn och unga. Dock saknas som nämnts tidigare dokumenterade rutiner avseende placerade barn/unga på HVB-hem och institution. För att tillförsäkra en rättsäker handläggning med en hög kvalitet är det av vikt att myndighetsutskottet tar fram riktlinjer för hantering av all placering av barn och unga.

Aktgranskningen visar ett flertal utvecklingsområden beträffande socialtjänstens uppföljning av placerade barn och unga. Genomgående saknas tydlig dokumentation över hur vården ska genomföras och vilken uppföljning som görs. Detta tydliggörs genom att det i flera fall saknas uppdaterade och underskrivna vårdplaner och genomförandeplaner. Av intervjuerna framhålls att det finns en medvetenhet om att det förekommer brister i dokumentationen. Implementeringen av BBIC och att riktlinjerna inte till fullo har implementerats i verksamheten bedömer vi understödja detta utfall. Vad gäller uppföljningen av skola och hälsa förekommer variationer kring vilken information som inhämtas som ett led i uppföljningen och hur den dokumenteras. Således kan tydliggöras vilka samarbetsmetoder som socialtjänsten förankrat med förskola/skola och Region Skåne genom exempelvis BVC och BUP och vilka kontroller som görs för att inhämta sådan information. Vi bedömer det som positivt att skriftliga rutiner har tagits fram avseende samverkan och ansvarsfördelningen mellan skola och socialtjänst avseende HVB-placerade barn och unga. Av aktgranskningen noteras även att representanter från hemskolan är med och deltar vid vissa uppföljningsbesök. Myndighetsutskottet bör dock tillse att rutinerna tillämpas även vid familjehemspaceringar.

Familjehemssekreteraren ansvarar för kontakten med familjehemmet och uppföljningen av det placerade barnet/den unge. Familjehemssekreteraren ansvarar även för att ge stöd och handledning. Av granskningen har inte framkommit annat än att de äldre barnen och ungdomarna vet vem som är deras socialsekreterare och hur de kan nås. Vi ser det angeläget att myndighetsutskottet förvissas sig om att barnet/den unge regelbundet får egen tid med familjehemssekreteraren att det framgår av dokumentationen och kan följas upp. Genom samtal med barnet/den unge ska socialtjänsten försäkra sig om att barnet har trygga

⁹ Multidimensional Treatment Foster Care (MTFC). Insatsen består av en familjehemspacering, där det vuxna nätverket tillsammans med ett professionellt behandlingsteam arbetar med att minska ungdomars antisociala beteende.

förhållanden och trivs. Övervägande bör göras om olika familjehemssekreterare ska ha kontakten med barnet respektive familjehemmet. Ur ett kvalitetsperspektiv är det önskvärt att två personer följer upp hemmet var för sig för att säkerställa kvaliteten i omvårdnaden samt för att tillse att hänsyn tas både till familjehemmets samt det placerade barnets perspektiv.

Kommunstyrelsen har det yttersta ansvaret för barn/unga som är placerade. Vår sammanfattande bedömning är att kommunstyrelsen genom myndighetsutskottet kan stärka styrningen och uppföljningen av placerade barn och ungdomar. Myndighetsutskottet måste på olika sätt försäkra sig om att placerade barn/unga har trygga uppväxtförhållanden.

7. Bedömning

7.1. Samlad bedömning utifrån revisionsfrågorna

Kommunstyrelsen genom myndighetsutskottet har ett stort ansvar för att barn och unga som omhändertagits av samhället har goda uppväxtvillkor. Vår sammanfattande bedömning utifrån revisionsfrågorna är att myndighetsutskottet kan stärka och utveckla arbetet med att tillförsäkra placerade barn och ungdomar trygga uppväxtförhållanden.

Finns tydliga mål och riktlinjer som är styrande vid placering av barn och unga?

Fullmäktige har i budgeten 2011 angett mål för IFO. Målen poängterar med tydlighet att utskottet ska arbeta förebyggande för att undvika sociala problem hos barn och unga. Vidare anges att utrednings- och behandlingsinsatserna skall vara av god kvalitet. I det fortsatta målstyrningsarbetet finns utveckling att tydliggöra hur målen ska följas upp och mätas genom framtagande av indikatorer.

IFO har som ett led i uppbyggandet av ett kvalitetsledningssystem tagit fram riktlinjer för familjehem. Vår bedömning är att riktlinjerna är vägledande i arbetet med att följa upp placerade barn och unga. Dock saknas dokumenterade rutinbeskrivningar avseende placerade barn och unga på HVB-hem eller SIS-institutioner. För att tillförsäkra en rättsäker handläggning med hög kvalitet bör myndighetsutskottet tillse att sådana riktlinjer tas fram, och att framtagna riktlinjer implementeras, revideras och efterlevs.

Det saknas vägledning genom uttalande från fullmäktige och myndighetsutskottet avseende kvalitetskriterier för familjehem. Vår bedömning är att kvalitetskriterier bör tas fram som anger vilka krav som ställs på de familjehem som anlitas av Svalövs kommun och vad de ska tillförsäkra barnet/den unge under placeringstiden. Detta är särskilt av vikt eftersom det av granskningen framkommer att flera av de familjehem som anlitas av kommunen har använts under flera år.

Är arbetet med att följa upp placerade barn och unga ändamålsenligt organiserat?

Verksamhetsmässigt har enheten omorganiserats för att skapa en bättre struktur för utredning, verkställighet och behandling. Genom bildandet av en utrednings- och en uppföljningsenhet anses enheten ha strukturerats samt skapat tydlighet i roller och ansvar. Sedan maj 2011 har Svalövs kommun permanent licens i Socialstyrelsens dokumentationssystem BBIC, vilket enligt intervjuerna medfört en tydligare systematik i utredningsarbetet. Utveckling finns att utbilda personal och familjehem i BBIC samt för att säkerställa att verktyget implementeras och att all dokumentation sker enligt BBIC.

Organisatoriskt ansvarar två familjehemssekreterare för att ge stöd och handledning till familjehemmen samt att följa upp och ansvara för kontakten med placerade barn/och ungdomar. Nuvarande organisation medför att det finns en tydlig uppdelning kring vem som har uppföljningsansvar. Vi ser dock vissa risker att det är samma person som arbetar med såväl stöd till familjehemmen som med uppföljning av de placerade barnen. Vi anser det som angeläget att tillförsäkra att stöd ges både till familjehemmet och det enskilda barnet och att både barnets och familjehemmets perspektiv beaktas.

Av ärendestatistiken framgår att antalet placerade varit höga under 2009 och 2010 men minskat under 2011. Bedömningen är att det pågår ett kontinuerligt arbete för att minska antalet placeringar på institution och i familjehem vilket även innefattar förändring av

utskottets attityd till placeringar och möjligheter till andra lösningar. Utveckling pågår för att stärka hemmaplanslösningar. Det bör tydliggöras i mål och strategier hur öppenvården kan integreras i ett tidigt stadium i syfte att arbeta förebyggande och undvika placeringar.

Vilka krav ställer kommunen på familjehem och andra boendeformer, vilka kontroller genomförs och vilket stöd erbjuds?

Vår bedömning är att det pågår ett aktivt arbete för att implementera BBIC i alla delar i processen samt att utveckla och kvalitetssäkra utredning och rekrytering av familjehem. Innan ett familjehem anlitas görs olika kontroller såsom hembesök och inhämtande av referenser för att säkra omhändertagandet och omsorgen av barnet/den unga. Vid beslut om utredning av ett familjehem sker det enligt Kälvestensmetoden. Det sker alltid kontroll mot polisens, kronofogdens och socialtjänstens register. Då det saknas kvalitetskriterier är det upp till familjehemssekreterarna att bedöma om familjehemmet anses vara av hög kvalitet.

Av granskningen framkommer att det finns olika rutiner för att säkerställa att anlidade familjehem har förmåga att möta barnets behov. Familjehemmen får kontinuerligt stöd och handledning av ansvarig familjehemssekreterare vilket primärt sker genom samtal eller vid hembesök. Enligt intervjuerna pågår arbete med att implementera riktade utbildningsinsatser i BBIC till familjehemmet. Av aktgranskningen framgår dock otydligt vilka stödinsatser som ges utöver ovan nämnda eller vilka riktade aktiviteter och utbildningsinsatser som genomförs för att tillse att familjehemmet kan tillgodose barnets behov.

Hur genomförs och dokumenteras uppföljningen av placerade barn och unga?

Två familjehemssekreterare ansvarar för uppföljning av placerade barn och ungdomar samt kontakten med familjehemmet/boendet. Framtagna riktlinjer inom familjehem tydliggör vilka rutiner som ska vidtas i de fall barn och unga vårdas utanför det egna hemmet. Av aktgranskningen framkommer dock att riktlinjerna och arbetet med BBIC inte till fullo har implementerats i verksamheten. Brister finns i dokumentationen avseende hur vården ska genomföras och vilken uppföljning som görs. I flera fall saknas uppdaterade och underskrivna vård- och genomförandeplaner. Socialtjänsten kan tydliggöra vilka samarbetsmetoder som förankrats med förskola/skola och vilka kontroller som görs för att inhämta information rörande barnet/den unge. Det är särskilt av vikt att myndighetsutskottet tillser att genomförda utredningar vid övervägande av vården är uppdaterade vid utskottets beslut.

7.2. Identifierade förbättringsområden/rekommendationer

Våra identifierade förbättringsområden/rekommendationer är enligt följande:

- ▶ Myndighetsutskottet bör ta fram kvalitetskriterier som tydliggör kommunens krav på de familjehem som anlitas.
- ▶ Enheten har tagit fram riktlinjer för placering av barn och unga i familjehem. För att tillförsäkra en rättsäker handläggning med hög kvalitet är det av vikt att myndighetsutskottet tillser att även riktlinjer för barn/unga placerade på HVB-hem eller SIS-institution tas fram. Myndighetsutskottet bör kontinuerligt följa upp att framtagna riktlinjer implementeras, revideras och efterlevs.
- ▶ Myndighetsutskottet bör tydliggöra i mål och strategier hur öppenvården kan integreras i ett tidigt stadium i syfte att arbeta förebyggande och undvika placeringar. Under placeringstiden bör fortlöpande utvärderingar göras av resultatet med placeringen och om det finns andra alternativ.

- ▶ Dokumentationen vid uppföljning av placerade barn och unga kan stärkas och tydliggöras. I detta avseende kan vårdplanerna och genomförandeplanerna bli tydligare och vara undertecknade av klienten och socialtjänsten. Myndighetsutskottet bör i enlighet med antagna mål och riklinjer tillse att vård- och genomförandeplaner tas fram och uppdateras kontinuerligt i varje ärende.
- ▶ Sammantaget kan myndighetsutskottet stärka styrningen och uppföljningen av placerade barn och ungdomar.

Svalöv den 15 december 2011,

Ida Brorsson
Ernst & Young

Ann-Mari Ek
Ernst & Young

Källförteckning

Intervjuer:

- ▶ Kerstin Lingebrant, kvalitets- och myndighetschef
- ▶ Britt Tullberg, verksamhetschef Individ- och familjeomsorg
- ▶ Jessica Bergström Tiitus, familjehemssekreterare

Dokument:

- ▶ Riktlinjer, ansvarsområde familjehem
- ▶ Strategisk plan och budget 2011-2013
- ▶ Årsrapport IFO 2010
- ▶ Årsredovisning 2010
- ▶ Delegeringsordning för kommunstyrelsen